

TRAFIKVERKET

Trafiksäkra verksamheten

Så kan man arbeta med systematik och
säkerhetskultur för ökad trafiksäkerhet

I SAMARBETE MED ARBETSMILJÖVERKET

Trafikverket
Box 810, 781 28 Borlänge
E-post: trafikverket@trafikverket.se
Telefon: 0771-921 921

Dokumenttitel: Trafiksäkra verksamheten: Så kan man arbeta med systematik och säkerhetskultur för ökad trafiksäkerhet

Utgivningsdatum: oktober 2024
Utgivare: Trafikverket

Framtagen av:
Sara Malm, Trivector Traffic AB
Julia Nyberg, Trivector Traffic AB
Pernilla Hyllenius Mattisson, Trivector Traffic AB
Emeli Adell, Trivector Traffic AB
Hanna Wennberg, Trafikverket
Fredrik Gustafsson, Trafikverket
Richard Wester, Arbetsmiljöverket

Publikationsnummer: 2024:155
ISBN: 978-91-8045-371-4

Foto: Trafikverket och Mostphotos där inget annat anges.

Grafisk form: Gullers Grupp AB

Hej arbetsgivare!

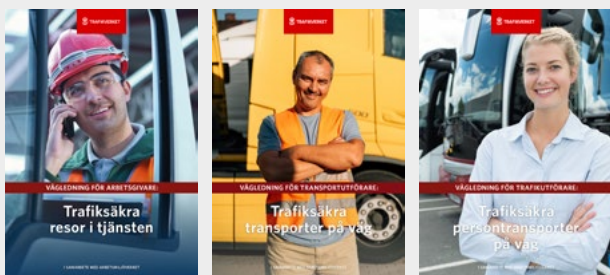
Har du medarbetare som kör i tjänsten eller förflyttar sig på annat sätt? Det kan också vara i samband med person- eller godstransporter. Då är den här idéskriften för dig. Skriften ger inspiration och råd för hur man skapar systematik och bygger säkerhetskultur som ger god trafiksäkerhet för medarbetare och alla andra i trafiken.

I de allra flesta företag och organisationer reser eller transporterar medarbetarna sig i arbetet. Det innebär att denna idéskrift är relevant för många verksamheter, både offentliga och privata. I idéskriften får du inspiration och råd för hur ni kan arbeta med trafiksäkerhet i er verksamhet. Utgångspunkten är en säkerhetstrappa som med hjälp av fyra nivåer hjälper er att komma igång och vidareutvecklas. Säkerhetstrappan är framtagen i forskning vid Transportøkonomisk institutt (TØI) och har översatts och anpassats till svenska förhållanden i denna skrift. Skriften innehåller också exempel från tolv företag och organisationer.

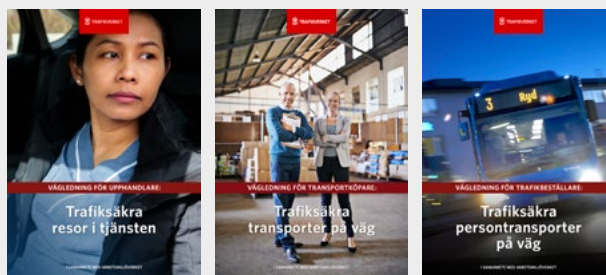
Idéskriften är framtagen av Trafikverket i samarbete med Arbetsmiljöverket. Trivector Traffic AB har ansvarat för arbetet med idéskriften och insamling av exempel. Samråd har hållits med några branschorganisationer och följande har deltagit i en referensgrupp för idéskriften: Byggföretagen, Installatörsföretagen, Sveriges kommuner och regioner, Svenska Taxiförbundet, Sveriges Bussföretag och Sveriges Åkeriföretag. Därutöver har följande experter medverkat: Tor-Olav Nævestad (TØI), Christina Stave och Johanna Larsson (VTI) och Sanna Eveby (Guidance 2 Zero).

Skriften är en del i ett stödmaterial om trafiksäkerhet riktat till arbetsgivare och beställare. I detta material finns vägledningar och checklistor för följande teman: resor i tjänsten, godstransporter och persontransporter. Du hittar allt material på Trafikverkets webbplats: bransch.trafikverket.se/trafiksakra-verksamheten.

Vägledningar riktade till **arbetsgivare/utförare**:

Vägledningar riktade till **upphandlare/beställare**:

Översikt

Alla verksamheter påverkar trafiksäkerheten.....	5
Många yrkesgrupper rör sig i trafiken	5
Yrkestrafiken kan göra skillnad.....	6
Trafiksäkerhet är en arbetsmiljöfråga.....	7
Hållbart på alla sätt	8
Så kan din verksamhet arbeta med trafiksäkerhet	10
Säkerhetskultur är det som faktiskt görs.....	11
Sätt trafiksäkerheten i system.....	11
Ta avstamp i säkerhetstrappan	12

SÄKERHETSTRAPPAN - EXEMPEL FRÅN VERKSAMHETER

1. Engagemang för trafiksäkerhet hos ledning och medarbetare	13
2. Uppföljning av hastighet, bälte och andra trafiksäkerhetsfaktorer	19
3. Förutsättningar för trafiksäkra resor och transporter.....	23
4. System för säkerhetsstyrning	27

Råd på vägen	32
Källhänvisningar	34
Medverkande verksamheter	35

Alla verksamheter påverkar trafiksäkerheten

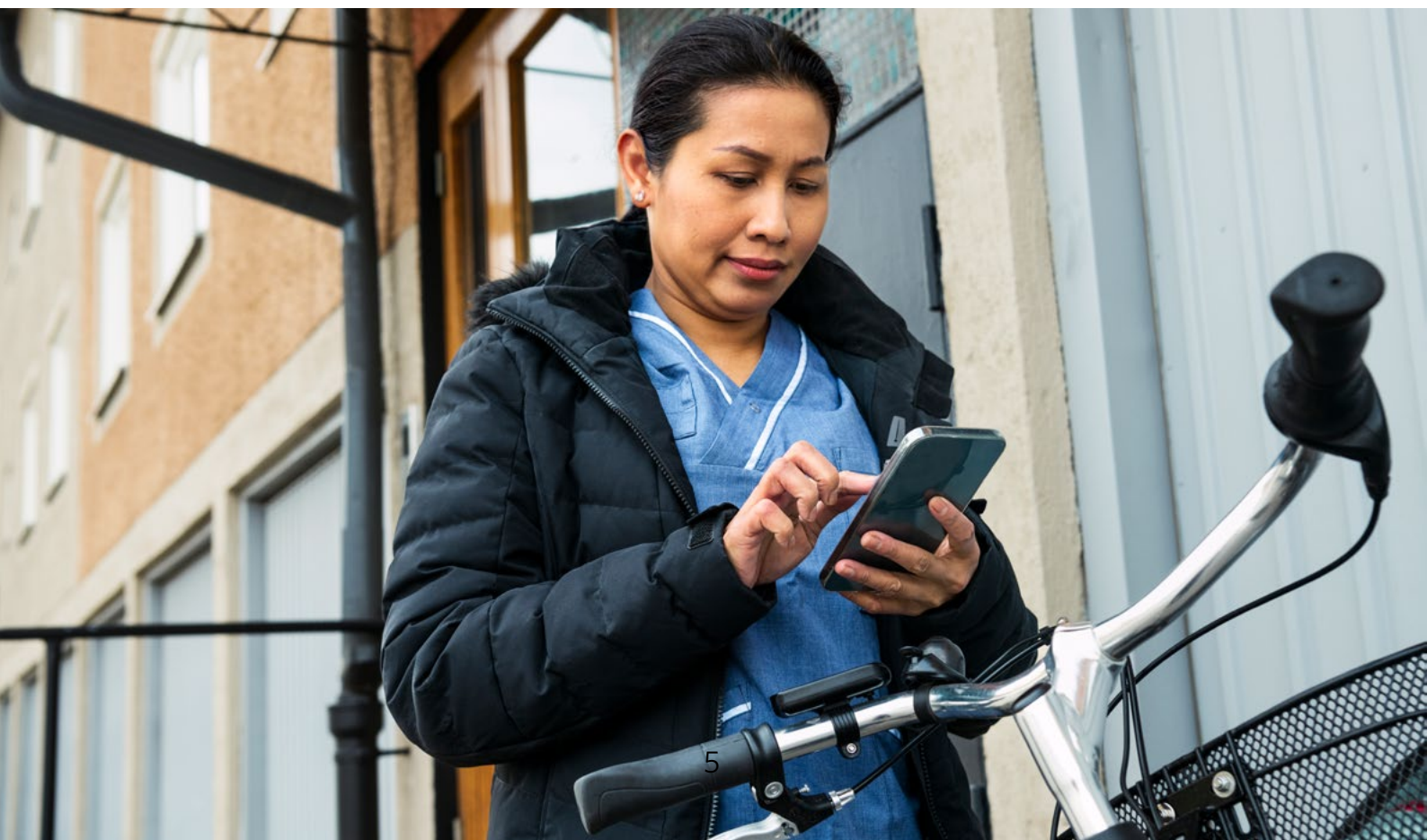
Många yrkesgrupper rör sig i trafiken

I de allra flesta verksamheter kör medarbetarna i tjänsten eller tar sig fram på andra sätt i trafiken. Många förflyttar sig dagligen under sin arbetstid. Visste du till exempel att personal inom hemtjänsten lägger 25 procent [1] av sin arbetstid på att köra mellan brukare? Även inom till exempel byggbranschen, servicebranschen och andra vård- och omsorgsyren kör man mycket, och inom åkeri-, buss- och taxibranschen tillbringas merparten av arbetstiden ute i trafiken.

Resor och transporter som görs i tjänsten påverkar trafiksäkerheten, både för medarbetarna och för andra trafikanter. Av de dödsolyckor som skedde i svensk vägtrafik under 2019 var 47 procent arbetsrelaterade [2]. Det innebär att någon av de inblandade i olyckan var i tjänst eller på väg till eller från arbetet.

Många resor i tjänsten görs med personbil eller andra fordon, men cykeln är också ett vanligt transportmedel. Den används till exempel i kommunala verksamheter som hemtjänsten och hemsjukvården och inom verksamheter som kör post och bud. I de här branscherna kommer det varje år in omkring 260 anmälningar om arbetsskador som skett med cyklar och mopeder, där den skadade väntas vara sjukskriven minst en dag [3]. Det är tydligt att det är viktigt att arbeta med trafiksäkra resor i tjänsten, oavsett färd sätt.

Foto: Jens Lindström, Johnér

NOLLVISIONEN
TILLSAMMANS
RÄDDAR VI LIV

Nollvisionen beslutades i riksdagen 1997. Den handlar om att arbeta för att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i vägtransportsystemet. Omsorgen om människors liv och hälsa är ett absolut krav. Nollvisionen innebär också att det inte bara är enskilda trafikanter som har ansvar. De aktörer som utformar systemet har det yttersta ansvaret för vägtransportsystemets utformning, skötsel och användning.

Yrkestrafiken kan göra skillnad

Transporter av personer och gods står för en stor andel av vägtrafiken, och de påverkar trafiksäkerheten på flera sätt. Varje år det 196 personer som omkommer eller skadas svårt i olyckor med lastbil över 3,5 ton inblandad. När det gäller persontransporter är det cirka 115 personer som årligen omkommer eller skadas svårt i olyckor där förare med taxilegitimation är inblandade. För olyckor där en buss är inblandad är motsvarande siffra 62 personer per år [4].

Förarna inom yrkestrafiken tillbringar mycket av sin arbetstid i trafiken och har därmed en stor möjlighet att påverka säkerheten på våra vägar, till exempel genom att anpassa hastigheten till den gällande hastighetsgränsen och rådande vägförhållanden. Att företag, organisationer och myndigheter arbetar med trafiksäkra resor och transporter är därför en viktig pusselbit i det gemensamma arbetet för **Nollvisionen** [5], se faktaruta ovan.

Trafiksäkerhet är en arbetsmiljöfråga

För personer som utför transporter eller kör i tjänsten är vägen och trafiken en del av arbetsplatsen, och därför är trafiksäkerhet också en arbetsmiljöfråga. Varje år omkommer totalt cirka 40 arbetstagare i arbetet i Sverige. En femtedel av dessa arbetsolycksfall med dödlig utgång är vägtrafikolyckor [6]. Särskilt lastbilsförare är en utsatt yrkesgrupp när det gäller arbetsolycksfall med dödlig utgång.

Som arbetsgivare har du ett lagstadgat ansvar för arbetsmiljön. Om du har medarbetare som vistas eller färdas i trafiken under arbetstid så ska trafiksäkerhetsrisker hanteras i det systematiska arbetsmiljöarbetet, precis som andra arbetsmiljörisker.

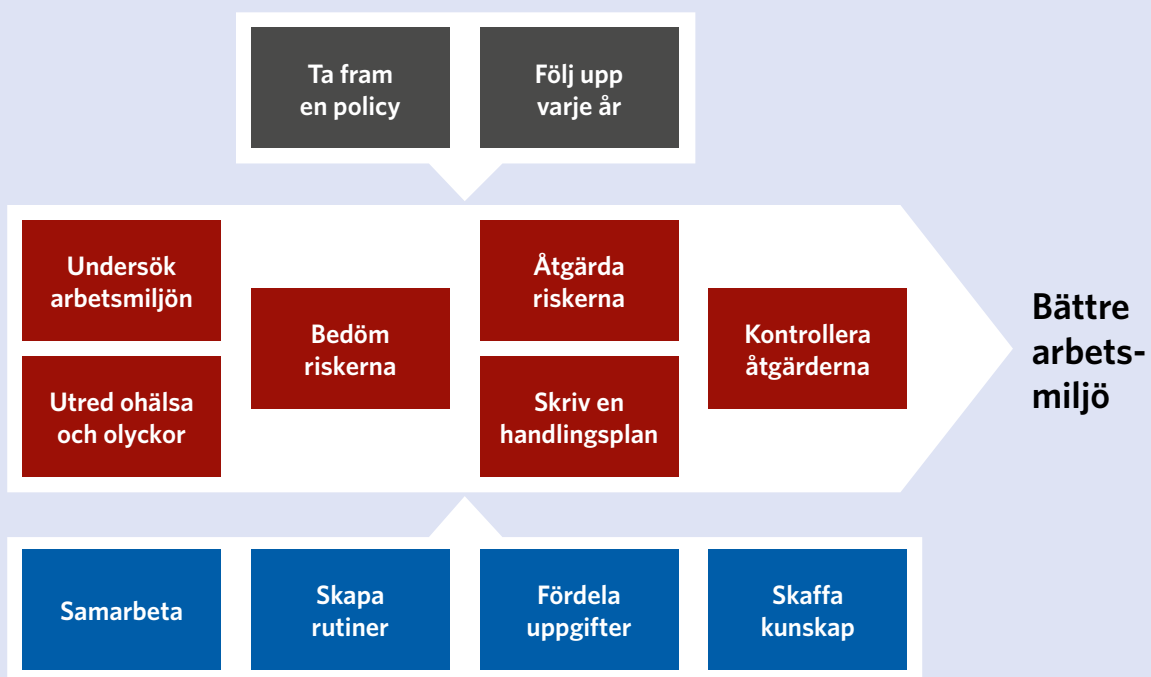
Systematiskt arbetsmiljöarbete

Enligt arbetsmiljölagen ansvarar arbetsgivaren för att se till att arbetet kan utföras utan att arbetstagaren utsätts för ohälsa eller olycksfall. Det gäller även om arbetet innebär att köra ett fordon eller på annat sätt befinna sig i trafiken.

I Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete [7] finns regler för hur arbetsgivare ska arbeta med arbetsmiljön. Reglerna består av ett antal aktiviteter som ger förutsättningar

för att du ska kunna bedriva och genomföra arbetsmiljöarbetet på bästa sätt, se bild nedan.

När trafiksäkerhet är en arbetsmiljörisk ska den behandlas som en sådan. Detta innebär att arbetsgivaren behöver göra klart i sin arbetsmiljöpolicy hur arbetet ska gå till för att åstadkomma en så god trafiksäkerhet som möjligt. Dessa åtgärder bör vara konkreta och lätta att följa upp.

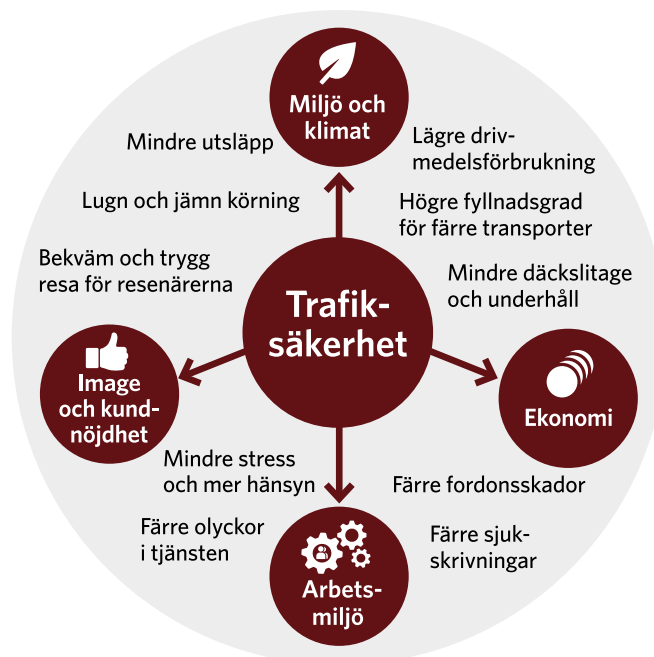

Mer information finns på Arbetsmiljöverkets webbplats [8].

Hållbart på alla sätt

Trafiksäkerhet är en hållbarhetsfråga och ingår i de globala hållbarhetsmålen i **Agenda 2030** [9], se ruta nedan. Vikten av att privata och offentliga aktörer tar sitt ansvar för trafiksäkerheten pekas ut i **FN-resolution 74/299** [10] som antogs 2020. I resolutionen framhålls också möjligheten att arbeta med trafiksäkerhet som en del i hållbarhetsarbetet.

Trafiksäkerhet går hand i hand med andra hållbarhetsmål, och verksamheter som arbetar för mer klimatsmarta transporter får också positiva trafiksäkerhetsvinster. Ett konkret exempel är sparsam körning som ger både positiva miljö- och trafiksäkerhetseffekter. Kostnader för drivmedel, underhåll och fordonsskador kan minskas genom att arbeta för ökad trafiksäkerhet. Arbetsmiljön förbättras genom minskad stress och färre olyckor i tjänsten. Trafiksäkerhet ger en bättre affär på alla sätt, helt enkelt.

Det finns många positiva synergier mellan trafiksäkerhet och andra hållbarhetsaspekter, både ur ett samhällsperspektiv och ett verksamhetsperspektiv [11].

Agenda 2030 antogs av FN:s medlemsländer 2015 och innehåller sjutton globala mål för en hållbar utveckling som ska uppnås till år 2030.

Trafiksäkerhet är en del av mål 3 (God hälsa och välbefinnande) genom att delmål 3.6 innebär att minska antalet dödsfall och skador i vägtrafiken. Trafiksäkerhet ingår även i mål 11 (Hållbara städer och samhällen) där delmål 11.2 innebär att ge tillgång till säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem.

Trafiksäkerhet är en förutsättning för aktiv mobilitet som bidrar till ökad folkhälsa genom att förebygga sjukdomar och psykisk ohälsa (delmål 3.4). Trafiksäkerhet är också en arbetsmiljöfråga (delmål 8.8) samt en fråga att integrera i hållbarhetsarbete (delmål 12.6) och vid offentliga och privata aktörers inköp och upphandling (delmål 12.7).

Så kan din verksamhet arbeta med trafiksäkerhet

Ett framgångsrikt arbete med trafiksäkra resor och transporter i verksamheten bygger på dels ett systematiskt arbetssätt som ger struktur, dels en säkerhetskultur.

Dessa två delar kompletterar och förstärker varandra. Ett systematiskt arbetssätt kan vara en del av säkerhetskulturen, eftersom systematiken innebär tydliga mål och ramar för arbetet. Säkerhetskulturen påverkas också av det systematiska arbetet, men kulturen genomsyrar hela verksamheten och avspeglar sig även utanför det systematiska arbetet. Det handlar om att ledning samt medarbetare säger och upplever att trafiksäkerhet är viktigt.

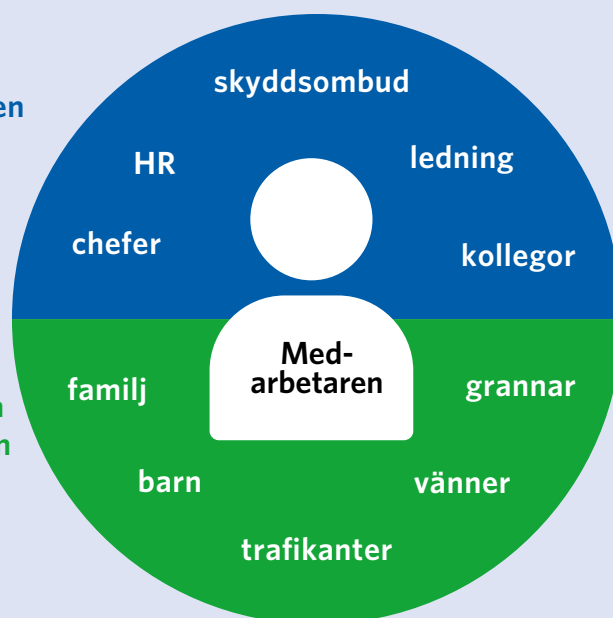
Säkerhetskultur är också en del i den övergripande organisationskulturen i verksamheten, där även kultur kopplat till exempelvis hållbarhet, etik och socialt ansvarstagande (CSR), arbetsmiljö och jämställdhet finns.

Förutsättningar

- policy och riktlinjer
- arbetssätt och rutiner
- tidscheman
- förarstöd i fordon

Kulturen på arbetsplatsen

Normer i den sociala omgivningen

Det är många faktorer som påverkar hur den enskilda medarbetaren beter sig i trafiken. Beteendet är ett resultat av såväl normer i den sociala omgivningen som kulturen som råder på arbetsplatsen. Som arbetsgivare har du möjlighet att påverka förutsättningarna till trafiksäkra beteenden på flera olika sätt.

Säkerhetskultur är det som faktiskt görs

Med säkerhetskultur menas de gemensamma attityder, värderingar och uppfattningar som chefer och medarbetare har om förhållandet till säkerhet och arbetsmiljö. Säkerhetskulturen inkluderar också trafiksäkerhet.

Man kan säga att säkerhetskultur är den informella delen av trafiksäkerhetsarbetet. Hit räknas det som chefer och medarbetare gör i sitt dagliga arbete, som är relaterat till trafiksäkerhet. Säkerhetskulturen märks genom vad ledning och chefer pratar om och följer upp, rutiner som följs, beteenden som mäts, planering som görs och genom ett fungerande och levande systematiskt arbete. Det kan vara samma sak som står nedskrivet i checklistor, instruktioner, rutiner, säkerhetsstyrningssystem och liknande, eller så finns det skillnader.

Oavsett om er verksamhet arbetar med säkerhetskulturen eller inte, finns det en kultur för säkerheten på arbetsplatsen. Den är en del av den övergripande organisationskulturen, som utgörs av egenskaper och beteenden hos organisationen som helhet, snarare än hos individerna inom organisationen. Kulturen kan formas och påverkas genom ledningens och medarbetarnas agerande och insatser. Ledningens engagemang för trafiksäkerhet är en förutsättning för att trafiksäkerhetsfrågan ska genomlysas verksamheten och bli en del av säkerhetskulturen.

Sätt trafiksäkerheten i system

Utöver en stark säkerhetskultur behöver ni också den formella delen av säkerhetsarbetet: ett systematiskt arbetssätt för att stärka trafiksäkerheten. Ni behöver bestämma att ni ska arbeta med trafiksäkerhet, och ni behöver bestämma hur ni ska göra det.

Ett framgångsrikt arbete med trafiksäkra resor och transporter bygger nämligen också på systematik och ständiga förbättringar med utgångspunkt i policy, riktlinjer och handlingsplaner. För att kunna följa upp hur er verksamhet presterar och vilka framsteg som görs behövs nyckeltal som mäts regelbundet. Det kan handla om att följa upp till exempel hastighetsefterlevnad, bältesanvändning och olyckor/skador, och att arbeta med ständiga förbättringar.

Ett systematiskt arbete för ökad trafiksäkerhet kan bedrivas som ett eget arbete, men det kan också hanteras i det systematiska arbetsmiljöarbetet eller som en del i hållbarhetsarbetet. Många verksamheter arbetar i linje med olika certifieringsstandarder.

Trafiksäkerhetsarbete	Arbetsmiljöarbete	Hållbarhetsarbete
Många verksamheter bedriver ett systematiskt trafiksäkerhetsarbete i linje med ISO 39001 eller annan kvalitetsstandard. Arbetet utgår från en trafiksäkerhetspolicy (eller liknande) som omsätts i riktlinjer och rutiner.	Arbetsgivare ansvarar för att tillhandahålla en säker arbetsmiljö för arbetstagarna enligt arbetsmiljölagen och många verksamheter bedriver detta arbete i linje med ISO 45001. Trafiksäkerhetsrisker ska, som andra risker i arbetsmiljön, hanteras i det systematiska arbetsmiljöarbetet.	Trafiksäkerhet är en väsentlig hållbarhetsfråga för verksamheter som genererar resor och transporter och därmed en fråga för hållbarhetsarbetet och hållbarhetsredovisningen. Många verksamheter bedriver arbete i linje med ISO 14001.

Ta avstamp i säkerhetstrappan

Alla resor börjar med ett steg, och det gäller även arbetet med att skapa systematik och bygga säkerhetskultur vad gäller trafiksäkerhet i verksamheten. Man kan göra mycket, men i starten handlar det främst om att komma i gång och börja med något.

Säkerhetstrappans fyra delar eller nivåer hjälper er att hitta en väg framåt:

- engagemang för trafiksäkerhet hos ledning och medarbetare
- uppföljning av hastighet, bälte och andra trafiksäkerhetsfaktorer
- förutsättningar för trafiksäkra resor och transporter
- system för säkerhetsstyrning.

Säkerhetstrappan bygger på forskning vid Transportøkonomisk institutt (TØI) som bland annat visar att ledningens engagemang för trafiksäkerheten är grundläggande för att kunna bygga säkerhetskultur [12]. Det gäller för såväl den stora som den mindre organisationen.

I nästa avsnitt i denna idéskrift får du inspiration och tips från verksamheter som arbetar med sin säkerhetskultur inom trafiksäkerhet. Syftet är att visa exempel på hur man kan arbeta med trafiksäkerhet med utgångspunkt i säkerhetstrappan. Syftet är också att visa på en bredd av olika verksamheter och att det går att arbeta med en enskild insats eller med flera olika insatser på olika nivåer av säkerhetstrappan.

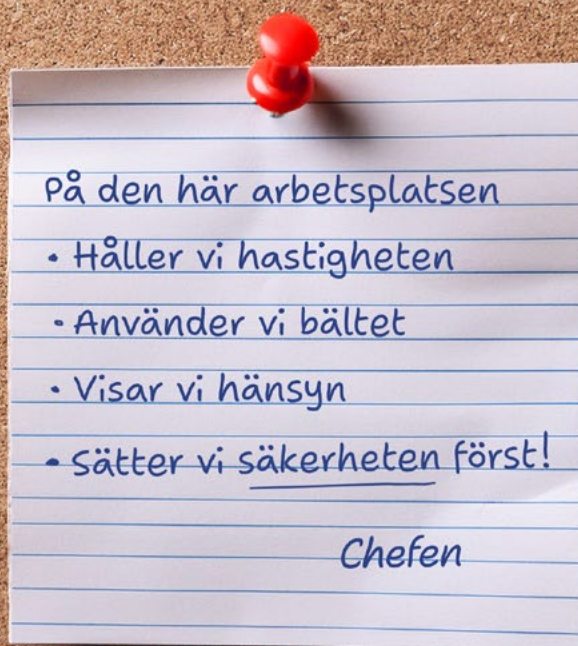
Säkerhetstrappan visar olika delar eller nivåer i att bygga säkerhetskultur när det gäller trafiksäkerhet [12]. Säkerhetskultur är den informella delen av trafiksäkerhetsarbetet, det vill säga det man faktiskt gör, medan den formella säkerhetsstyrningen är det man säger att man ska göra.

1. Engagemang för trafiksäkerhet hos ledning och medarbetare

Hur ledningen pratar om och agerar när det gäller trafiksäkerhet påverkar medarbetarnas upplevelse av hur viktig frågan är. Engagemanget hos ledningen är därför en viktig förutsättning för att skapa en god säkerhetskultur. Det handlar både om vad ledningen säger, men också om vad som uppmärksammas, hur man reagerar på händelser som relaterar till trafiksäkerhet och hur resurser riktas och prioriteras.

Ledningens engagemang kan till exempel visa sig på följande sätt:

- Det finns en huvudansvarig för trafiksäkerhetsfrågor som tar ett tydligt ansvar.
- Chefer på alla nivåer visar engagemang i trafiksäkerhetsfrågor, tar mål och mätningar på allvar och kommunicerar om detta med medarbetarna.
- Det finns en levande dialog om trafiksäkerhet i organisationen.
- Medarbetare får beröm och erkännande för trafiksäkert agerande.
- Trafiksäkerhet prioriteras högt av medarbetare och chefer även när det står i konflikt med andra mål.
- Kulturen i verksamheten tillåter att man gör fel och är inriktad på att hitta lösningar.
- Satsningar på utbildning av medarbetare och chefer görs för att öka engagemanget, kunskapen och färdigheterna. Engagemang för trafiksäkerhet kan exempelvis visas genom att ledningen köper in säkra fordon att använda i tjänsten.

Minskad stress i hemtjänsten genom dialog

Hemtjänsten i Mora kommun arbetar sedan länge med trafiksäkerhet i arbetet, eftersom medarbetarna tillbringar mycket tid ute på vägarna. Arbetet består till exempel av att planera uppdrag, optimera rutten mellan brukarna, köpa in säkra fordon och köpa in alkohol till skåpen där bilnycklarna förvaras.

Trafiksäkerhetsarbetet intensifierades efter en tragisk olycka där en av medarbetarna omkom vid en obehövad järnvägsövergång. En noggrann utredning gjordes, som kom fram till att arbetsgivaren inte hade brustit i sitt arbete med arbetsmiljön. Olyckan blev trots det en start för ett omtag i arbetet. Ett samverkansforum bildades, vilket gav förutsättningar för en ökad dialog med medarbetarna. I dialogen identifierades flera saker som kunde förbättras för att minska stressen och därmed risken för olyckor.

- Dialogen i samverkansforumet har bland annat lett till mer dokumentationstid, inköp av fler datorer för att fler ska kunna komma åt journaler och förbereda hembesöken samtidigt, och utbildningsinsatser, berättar Anna Ståhlkloo, socialchef på Mora kommun.

Enhetscheferna lyfter även trafiksäkerhet på olika typer av verksamhetsmöten, till exempel under de dagliga avstämningarna där man går igenom schemat för dagen och vad som är viktigt att tänka på just nu, till exempel halka och vägbyggen som påverkar färdvägar. Trafiksäkerhet finns också med på vecko- och månadsmöten, där mer övergripande frågor lyfts.

- Vi upplever att medarbetarna är väldigt nöjda med att bli lyssnade på, att deras förslag tas på allvar och att vi vidtagit flera åtgärder för att minska risken för framtida olyckor, säger Anna.

Utbildning av medarbetarna kan vara ett första steg. Flera av de verksamheter som medverkar i denna idéskrift har lyft fram utbildning av medarbetarna som en viktig insats. I några fall har utbildning initierats för att komma till rätta med höga kostnader för fordonsskador, men den har sedan utvecklats till ett sätt att få ökat engagemang för trafiksäkerhet. Utbildning får dock inte bli den enda insatsen som genomförs. Trafiksäkerhetsarbetet består av en mängd olika slags insatser och ansvaret måste bäras av hela organisationen.

Utbildning och kampanjer för att lyfta trafiksäkerheten i serviceföretaget

Serviceföretaget Coor arbetar med utbildning och kampanjer som en viktig del av arbetet med trafiksäkerhet inom företaget.

- Vi har använt oss av filmer från bland annat Trafikverket för att utbilda medarbetare, och vi håller nu på att ta fram en egen utbildning med fokus på att alla medarbetare alltid är representanter för företaget. Vi har också utbildning i det vi kallar för Life Saving Rules – grundprinciper för säkerhet, där trafiksäkerhet är ett av åtta områden, säger Kristina Olsson, hållbarhetschef på Coor.

Coor har också en årlig säkerhetskampanj i september, som alla känner till. Tiden för kampanjen är vald utifrån att det är vanligt att skadorna ökar efter semesterperioden.

I hemtjänsten får alla utbildning i "Bilen som säker arbetsplats"

Utbildningen "Bilen som säker arbetsplats" har införts för alla medarbetare som kör bil i tjänsten inom Mora kommuns hemtjänst.

Det är en heldagsutbildning med teori om riskfyllda beteenden, hastigheter, sömnbehov, vakenhet, alkohol och droger. Teorin kompletteras med praktiska moment som halkkörning eftersom halt väglag är vanligt förekommande vintertid. När alla medarbetare i ett arbetslag har gått kursen följs utbildningen upp på arbetsplatsträffar med enhetschef och medarbetare.

- Det var en mycket bra utbildning som fick mig att reflektera över mycket i trafiken. Det jag speciellt tog med mig är hastighetens betydelse för hur snabbt jag kan stanna. Vi pratar mycket om det som togs upp på utbildningen kollegor emellan, berättar Linus Hultman, nattpatrullen i hemtjänsten i Mora kommun.

På kommunen får medarbetarna förarbevis genom digital utbildning

För att initialt minska kostnaderna för fordonsskador har Uppsala kommun tagit fram och implementerat ett så kallad "förarbevis", som är en digital utbildning för de som dagligen kör bil i tjänsten.

Utbildningen innefattar ett antal grundstenar: hur man betar sig i trafiken, betydelsen av att anpassa hastigheten till rådande förhållanden och praktisk kunskap om hur man tar hand om fordonet, beställer tankkort etc.

- Utbildningen är också ett led i arbetet med att kommunens medarbetare ska föregå med gott exempel ute på vägarna, som en del i kommunens övergripande arbete med trafiksäkerhet i hela kommunen, berättar Ingrid Lembke von Schéele, enhetschef för trafikplanering och mobilitet, Uppsala kommun.

Praktisk erfarenhet ökade bältesanvändningen på transportföretaget

För att öka medvetenheten om vikten av att använda bälte tog transportföretaget Wettern Logistik sina medarbetare till en övningsbana där de bland annat fick testa att sitta i en lastbil när den välte och då bli hängande i bilbältet.

- När man får känna av den här känslan av att hänga i bältet märker man hur bred bilen är och att det är ganska långt till marken. De som var med blev betydligt mer noggranna med bilbältet efter det, berättar Marica Härold, företagsledningen för Wettern Logistik.

Stressen minskar genom information från bussföretagets ledning

Bussföretaget Reinholds buss arbetar kontinuerligt med kommunikation och dialog med medarbetarna. Under vintermånaderna kommunicerade man om vikten av att anpassa hastigheten efter väglaget.

- När det var besvärligt väglag gick trafikledarna ut med meddelande om detta. Förarna var tacksamma att det kom från ledningen för då får de bekräftat att de kan köra lugnare, enligt Stefan Erledal, vd på Reinholds buss

Kommunikation handlar inte bara om att informera förarna utan också om att ha dialog. Reinholds har mätt hastigheter och upptäckt överträdelser på en sträcka som är reglerad till 30 km/tim. I stället för att bara informera om problemet med överträdelser på sträckan har verksamheten satt sig ner och pratat med förarna om problemet. Förarna har sedan fått komma med förslag på vad som kan göras för att komma till rätta med problemen.

Kommunikation om trafiksäkerhet via intranätet

Taxibolaget Taxi Göteborg har ett intranät som fungerar som kommunikationskanal för allt som åkerierna och deras förare behöver veta, till exempel trafikledningsinformation om vägarbeten eller aktuella evenemang, påminnelser om hastigheter och bältesanvändning och påminnelser att det är dags att byta däck.

- Intranätet fungerar som ett internt Facebooksystem med möjlighet att kommentera. Informationen går till alla åkerier som sen vidarebefordrar den till förarna, berättar Jeanette Lundin, ansvarig för åkeriservice på Taxi Göteborg.

Foto: Eddie Löthman, Västtrafik

Ledningens engagemang ger tyngd åt trafiksäkerhetsarbetet på logistikföretaget

På logistikföretaget Frigoscandia ses engagemang från ledningen och närmaste chef som en viktig beståndsdel i trafiksäkerhetsarbetet. Ledningen påverkar nämligen hur medarbetarna ser på arbetet och eget ansvar.

- Om du har en bra chef med ett bra ledarskap, som bryr sig om din säkerhet, då kommer du prestera bättre och ta hand om utrustningen och fokusera på uppdraget. Inte känna oro eller stress som påverkar trafiksäkerheten. Ett exempel är att vi dagligen uppdaterar och påminner våra chaufförer att anpassa körningen utefter rådande väderförhållanden, berättar Rodolfo del Pino, Work Environment and Security Manager Frigoscandia AB.

Handledare vägleder i trafikvett hos renhållningsentreprenören

Vid varje entreprenad har transport- och renhållningsföretaget Ohlssons AB en handledare som möter upp och tar hand om nya medarbetare. De får en introduktion i policyer, fordon och risker.

- Det har fallit väl ut och är väldigt uppskattat! Trafikvett ingår också i handledarens genomgång och därmed också trafiksäkerhet. Hur lastbilarna körs är viktigt eftersom de är ambassadörer för företaget, menar Thomas Svanberg, HR-chef på Ohlssons AB.

Foto: Sara von Platen

Foto: Kaj Johansson Gruppen

Dialogmöten ger möjlighet för nya förare att lära sig av erfarna kollegor

På transport- och renhållningsföretaget Kaj Johansson Gruppen har man märkt att skaderisken är betydligt högre under de första åren som anställd i företaget. Det verkar inte höra ihop med ålder, utan mer med att man är ny på företaget.

- Vi jobbar löpande med att erfarna förare, varav flera har arbetsplatsförlagd handledarutbildning via TYA, delar med sig av tips till mindre erfarna. Introduktionerna uppdateras ständigt utifrån vad som diskuteras på förarmöten om vad vi behöver lära våra nya kollegor, hur skadestatistik ser ut med mera. Det är även viktigt att komma ihåg upplärning när man byter körning internt, där det är lite andra förutsättningar som till exempel andra fordonstyper, berättar Veronica Lövgren, hållbarhetschef på Kaj Johansson.

På anläggningsföretaget är trafiksäkerhet en del av introduktionen

Anläggningsföretaget Peab Anläggning Syd har sedan länge arbetat med trafiksäkerhet som en del i sin arbetsplatsintroduktion.

- Vid uppstarten av varje nytt uppdrag har vi en arbetsplatsintroduktion med alla medarbetare som kommer att arbeta i uppdraget. Tillkommer det nya medarbetare efterhand får även de genomgå introduktionen. Då går vi igenom vad som gäller, och där är trafiksäkerhet en del. Efter genomgången signerar medarbetarna att de tagit del av introduktionen och att de ska leva upp till den. Det är ett krav för att få jobba på arbetsplatsen, säger Linus Andersson, arbetschef på Peab Anläggning Syd.

Peab medverkar även i Trafikverkets pilotprojekt inom Hållbara hastigheter där hastigheten följs upp i sex bilar. Linus berättar att det för projektchefen i projektet var en självklarhet att föregå med gott exempel och delta med sin bil.

2. Uppföljning av hastighet, bälte och andra trafiksäkerhetsfaktorer

Det som mäts och följs upp kommer att uppfattas som viktigt i en verksamhet. Faktorer som ökar risken för trafikolyckor med personskador är till exempel hög hastighet, bristande användning av bälte eller cykelhjälm och alkohol- och drog-användning. Dessa trafiksäkerhetsfaktorer är därför viktiga att mäta och återkoppla.

Uppföljning av trafiksäkerhetsfaktorer kan omfatta:

- mätning av medarbetarnas beteende ute i trafiken, till exempel hastighetsefterlevnad, bältesanvändning, hjälmanvändning och förekomst av alkohol och droger
- regelbunden återkoppling till medarbetarna av det som mäts
- dialog om resultatet av mätningar och vad man kan göra för att förbättra läget.

Hastighetsefterlevnad: Förarstöd och uppföljning

Det finns flera olika teknikstöd som ger stöd för förare att hålla hastigheten, till exempel **ISA (intelligent stöd för anpassning av hastigheter)** och geofencing.

Det finns också teknikstöd för att följa upp hastighetsefterlevnaden. Många verksamheter använder **elektroniska körjournaler** i sina fordon för att underlätta ekonomisk och skattemässig redovisning. Data från elektroniska körjournaler kan användas för att följa upp hastighetsefterlevnaden på aggregerad nivå. Det skapar även underlag för dialog.

Hastighetsuppföljning måste dock göras utifrån **dataskyddsförordningen (GDPR)**, inte minst med hänsyn till artikel 10 som rör behandling av personuppgifter rörande lagöverträdelse som innefattar brott.

För att skapa acceptans för hastighetsuppföljning är det även avgörande med dialog i tidigt skede, dels med medarbetare, för att skapa förståelse och engagemang, dels med fackliga företrädare.

Mer information om hastighetsefterlevnad och hastighetsuppföljning finns i stödmaterialet för Trafiksäkra verksamheten [13].

Foto: Fredrik Ankarsköld.

Uppföljning och dialog om hastigheter hos anläggningsföretaget

På anläggningsföretaget Peab Anläggning AB görs mätning av hastigheter i sex bilar som ingår i ett pilotprojekt som Trafikverket initierat inom Hållbara hastigheter. Mätningarna görs kontinuerligt och rapporteras månadsvis till Trafikverket och platschefen. Uppföljningen görs på aggregerad nivå och utan koppling till enskilda förare.

- Alla medarbetare, det vill säga även de som inte har ISA i bilarna, får återkoppling på hastighetsresultatet på arbetsplatsträffarna varje månad. Här lyfter vi resultatet på totalnivå, inte på individnivå då vi inte har den typen av data på grund av GDPR, berättar Linus Andersson, arbetschef på Peab Anläggning AB.

Resultaten diskuterar de sedan tillsammans, liksom vikten av att hålla hastigheten.

- Vi pratar mycket om att vi behöver föregå med gott exempel i trafiken, inte bara då vi kör med företagets bilar, utan alltid. Hur medarbetarna kör privat kan vi från Peab inte styra över, men vi uppmuntrar till att vi alltid ska uppföra oss i trafiken, fortsätter Linus.

Tidigare klagade medarbetarna på att andra trafikanter körde för fort förbi arbetsplatserna. Med pilotprojektet följde att medarbetare nu ser att de är en del av helheten.

- Vi kan inte stå och peka på bilar som kör för fort förbi våra arbetsplatser och sen samtidigt köra alldeles för fort förbi Svenssons hus i våra Peab-skyltade bilar. Det rimmar rätt så dåligt, säger Linus.

Enkel mätning av bältesanvändningen hos bussbolaget

Samverkansbolaget Bivab AB, som ägs av ett 30-tal bussbolag, har tagit fram gemensamma rutiner och blanketter för regelbunden mätning av bältesanvändning bland förarna.

Bältesmätningarna genomförs i praktiken av respektive bussbolag genom observationer i form av stickprovsmätningar på sträckor med mycket busstrafik. Mätningarna är enkla och tidseffektiva, men de visar att Bivab prioriterar bältesanvändningen och trafik-säkerhet. Resultaten presenteras på respektive bolags arbetsplatsträffar två gånger per år.

Mia Ellison, som är ansvarig för kvalitet, arbetsmiljö, miljö och säkerhet, berättar att hon tror att enkelheten i mätningen bidrar till att den faktiskt genomförs så att data kan samlas in.

- Vi använder en blankett och står ute och tittar en gång i månaden för varje bolag, så det är väldigt, väldigt basic. Det får inte bli ett mastodontprojekt utan behöver vara enkelt, funktionellt och nyttigt. När förarna ser att man står och kollar ser de också att det är viktigt.

När det gäller bältesanvändningen ser Mia Ellison att det finns utrymme för förbättring. Det är dock inte unikt för Bivab, utan något som gäller för många företag.

- Jag trodde absolut att vi hade 100 procents bältesanvändning bland förarna när jag började. Nu har vi ett snitt på drygt 98 procent vilket är en förbättring över tid, men ändå är det ju inte riktigt 100 procent, vilket förvånar mig, säger Mia.

Medvetandet om trafiksäkerhet ökade genom mätning hos bussföretaget

Bussföretaget Vårgårdabuss använder flera kanaler för att kommunicera om trafiksäkerhet, bland annat intranätet och personaltidningen. Trafiksäkerhet är också en återkommande fråga på personalmötena.

Genom att företaget deltog i ett forskningsprojekt började mätningar genomföras om förarnas medvetenhet om trafiksäkerhet, samtidigt som åtgärder började diskuteras. Vissa mätningar görs av Bivab, andra av bussbolagen själva.

- Det kändes konstigt att genomföra mätningarna i början men nu har det blivit helt naturligt. Förarna fick svara på samma enkät flera gånger, vilket gjorde att vi kunde se att det skedde en medvetandehöjning och att trafiksäkerhetskulturen blev bättre och bättre. När vi fick den känslan hos personalen fick det också andra effekter, ringar på vattnet som påverkade hela organisationen och gjorde att vi såg resultat även inom andra områden, berättar Ann Perholm, ansvarig för certifieringar på Vårgårdabuss.

Resultatet från mätningarna används sedan för att sätta företagsspecifika mål för ökad trafiksäkerhet.

Instruktör vägleder i lugnare körsätt hos renhållningsföretaget

Hos transport- och renhållningsföretaget Ohlssons AB mäts hastigheter och tomgångskörning automatiskt med Volvos och Scantias fleet management program.

Mätningarna följs upp månadsvis. Företagen har en heltidsanställd instruktör i Eco Driving som arbetar med att följa upp och samtala med förarna om resultaten och för att hitta åtgärder som ger ett lugnare körsätt.

- Vi prioriterar samtal med förare i områden där det finns störst förbättringspotential. Målet är en lugnare körning och lägre medelhastighet. Även om medelvärdena ser bra ut, så kan det förekomma situationer som man behöver prata om, menar Anders Dyson, ansvarig för kvalitets, miljö och arbetsmiljö på Ohlssons AB.

Taxiföretaget följer upp arbetstider systematiskt

Inom taxibranschen redovisas arbets- och vilotider manuellt med vilotidsböcker. Taxametersystemet går idag inte att koppla ihop med färdskrivaren.

Taxicentralen Taxi Göteborg har därför redovisning av vilotid i ett eget system för att öka efterlevnaden.

- Vi införde vilotid i vårt eget system för att minska risken för fusk, då vi tidigare hade svårt att säkerställa att förarna tog rast. Vi vill att förarna verkligen ska ta rast, och lämna bilen en stund under rasten, säger Jeanette Lundin, ansvarig för åkeriservice på Taxi Göteborg.

3. Förutsättningar för trafiksäkra resor och transporter

Det dagliga arbetets upplägg har stor inverkan på förutsättningarna för att agera på ett trafiksäkert sätt ute i trafiken. Ofta går detta hand i hand med arbetsmiljöarbetet, eftersom många trafiksäkerhetsrisker orsakas av stress, trötthet och tidsbrist.

Ett genomtänkt upplägg för arbetet är en grundförutsättning för att medarbetarna ska kunna agera trafiksäkert. Det kan till exempel handla om att ta fram realistiska tidtabeller och scheman samt tydliga ramar för raster och arbetstider. Lika grundläggande är tydlighet från chefer och ledning att trafiksäkerheten går före tidshållning. Utöver detta kan det inom vissa verksamheter handla om att skapa förutsättningar för exempelvis digitala möten och digital orderhantering för att minska resandet.

Det är också viktigt att föra dialog med kravställare utanför verksamheten, till exempel uppdragsgivare och beställare, om villkoren som finns i avtal och upphandlingar, och vilka förutsättningar villkoren ger för att arbeta trafiksäkert. Det kan också vara viktigt med dialog med väghållare.

Goda förutsättningar för trafiksäkerhet i arbetet kan omfatta att

- arbetet är upplagt och planerat så att det finns förutsättningar att utföra det på ett trafiksäkert och stressfritt sätt
- det sker en dialog med medarbetarna om förutsättningarna
- lönesystem och incitament är upplagda för att minimera stress och trötthet
- arbetssätt och utrustning är utformade så att de inte distraherar under färd
- förarna uppmanas att sätta säkerhet före tidshållning
- det förs dialog med beställarna om förutsättningar för trafiksäkra resor och transporter.

Realistiska körtider och mer dokumentationstid i hemtjänsten

När man får en ny brukare inom hemtjänsten i Mora kommun görs en noggrann planering så att det finns tillräckligt med tid att genomföra arbetet, både utifrån brukarnas behov och den aktuella körningen. I ruttplaneringsverktyget som används läggs även extra körtid till på vintern för att ta hänsyn till sämre väglag.

Fler datorer har köpts in så att det är lättare att få tillgång till journaler för flera medarbetare samtidigt, för att minska stressen vid inläsning i början av dagen. Tiden för planering i början av dagen har också ökat för att ge bättre möjligheter till inläsning och förberedelser, särskilt efter ledigheter, till exempel efter jul, sommarsemester eller föräldraledighet.

En utvärdering av den införda extra tiden i början av dagen planeras för att se hur väl åtgärden har fallit ut, om justeringarna varit tillräckliga eller om ytterligare något behöver göras. Övergången till heltid som norm som infördes i oktober 2022 underlättade införandet av extra tid i början av dagen då det fanns en viss överkapacitet i bemanningen.

- Den extra tiden för planering och inläsning av journaler är väldigt uppskattad av oss som jobbar här. Många säger att det gör att de känner sig mindre stressade i arbetet, säger Linus Hultman, nattpatrullen i hemtjänsten i Mora kommun.

Transportföretaget ökar trafiksäkerheten genom dialog med kunder

Transportföretaget Wettern Logistik lägger mycket tid på dialog med sina kunder om till exempel arbetstidsregler för att öka förståelsen för förarnas situation.

- Vi har en del körningar som är ganska kämpiga, till exempel många asfaltkörningar. Att kombinera det med kör- och vilotider och arbetstidslagen är ibland en utmaning, särskilt när man sitter med en kund i andra änden som inte förstår, säger Marica Härold, företagsledningen för Wettern Logistik.

Wettern Logistik upplever att det är svårt att påverka krav i upphandlingar, och att det ibland finns en

skillnad mellan de ofta ambitiösa kraven i upphandlingen och den faktiska situationen på arbetsplatsen. Kunderna är inte alltid förstående när förare vill hålla på reglerna om till exempel arbetstider.

- Det är inte alltid lätt för en enskild förare att sätta sig upp mot kunden. Med våra rutiner för arbetstider har det blivit lättare för föraren att ha dialog med kunden. Reglerna tar samtidigt inte bort förarnas behov av planering. De behöver fortfarande ha koll och ta rast när det är lämpligt. Måste man så måste man, men om man tänker lite i förväg kan man styra det så att det inte blir ett bekymmer, säger Marica.

Inget betingsarbete och planering för oförutsedda händelser hos renhållningsentreprenör

Transport- och renhållningsföretaget Ohlssons AB har varit föregångare i att ta bort betingsarbetet inom renhållningen. Det är fast arbetstid som gäller och raster ska hållas.

- Det var inte helt lätt att genomföra - i början var det skepsis inför att man inte fick gå hem tidigt, det påverkade hur attraktivt det var att jobba på Ohlssons. Men vi höll fast vid vår linje hela vägen. Nu finns det en helt annan acceptans, berättar Thomas Svanberg, HR-chef på Ohlssons AB.

Alla rutter planeras med ambitionen att raster ska hållas och för att undvika stress.

- Vi har dialog med förarna så att slingorna går ihop i praktiken. Vi planerar också så att det finns backup, att det finns kapacitet som kan stötta vid oförutsedda händelser som punktering eller liknande, säger Thomas.

Planering och dialog för att undvika snäva tidsramar hos installatörsföretaget

Hos installatörsföretaget CD Säkerhetsteknik, som levererar säkerhetssystem, planeras arbetet för att undvika stressiga situationer. Till exempel driftsätts system aldrig på en fredag, för då finns inte tillräckligt med marginaler inför helgen.

Det är svårt att veta hur lång tid det kommer att ta att röra sig i trafiken på väg till kunden. Prioriteringen är dock tydlig: säkerheten kommer alltid först. Blir man försenad är det ingen idé att stressa, utan uppmaningen är i stället att ringa till kunden och säga att man blir sen, eller kommer imorgon i stället.

- Att inte stressa i trafiken och att meddela kunden vid förseningar lyfts vid nästan varje veckoavstämning. Ta det lugnt och kom fram ren och hel. Det spelar ingen roll om man missar en timme här eller där. Trafiksituationen kan man inte rå över utan den måste man anpassa sig efter, säger Christer Ferm, vd på CD Säkerhetsteknik.

Foto: CD Säkerhetsteknik

Busbolaget samarbetar med kunden om trafiksäkerhet

Vårgårdabuss ställer krav på samarbete kring trafiksäkerhet på sina kunder, till exempel turistgrupper och skolor, när de hyr buss med förare av företaget. När bekräftelsen på beställningen skickas ut ombuds kunden utse en trafiksäkerhetsansvarig kontaktperson.

- Det är viktigt att poängtera för kunden att bältesanvändningen under resan är ett gemensamt ansvar. Det går inte att föraren ensam ska hålla koll på bältesanvändningen. Vi har haft en olycka med en turistbuss. Tack och lov använde alla bälte, berättar Östen Hallenbert, vd på Vårgårdabuss.

Anbud lämnas utifrån att trafiksäkerhet går före tidshållning

Hos företaget Kaj Johansson Gruppen jobbar man med transporter, entreprenader och renhållning. Här är kulturen tydlig: säkerheten ska gå först.

Arbetet är upplagt så att det ska finnas förutsättningar att utföra uppgiften på ett trafiksäkert sätt, något som tas med redan i anbudsskedet. Maria Forssell, HR-chef, och Veronica Lövgren, hållbarhetsansvarig, berättar:

- Anbud lämnas utifrån en rimlig planering som möjliggör ett trafiksäkert arbetssätt. Inom kommunal renhållning, som utförs av dotterbolaget Allmiljö, har vi till exempel månadsvisa möten där trafiksäkerhet och arbetsmiljö är stående punkter för diskussion. Det är inte alltid lätt att få ihop det praktiskt men våra uppdragsgivare är lyhörda för att hitta bra lösningar.

Foto: Kaj Johansson Gruppen

4. System för säkerhetsstyrning

Att en verksamhet har ett system för säkerhetsstyrning innebär att verksamheten har ett arbetssätt som innefattar ständiga förbättringar av säkerheten genom mätningar, analys, genomförande av åtgärder, uppföljning och återkoppling till medarbetarna.

Det finns flera sätt att arbeta systematiskt med trafiksäkerhet. Ofta görs det enligt formella processer, till exempel genom det systematiska arbetsmiljöarbetet eller som en del i kvalitetsledningssystemet. Trafiksäkerhet kan också vara en del av hållbarhetsarbetet.

En verksamhet kan även arbeta systematiskt med trafiksäkerhet utan att ha ett ledningssystem eller vara certifierad. I sin enklaste form består systematiken av att ha en grundläggande ordning och struktur för trafiksäkerheten, till exempel genom att hålla uppdaterade fordonslister eller löpande föra förteckning över vilka utbildningar som medarbetarna har gått.

Goda förutsättningar för ett systematiskt trafiksäkerhetsarbete kan omfatta att

- verksamheten har ett fungerande rapporteringssystem, och samlar in och analyserar data om risker, händelser, skador och olyckor
- verksamheten uppmuntrar medarbetare att rapportera in händelser och olyckor eller skador
- åtgärder genomförs utifrån analyser av risker, händelser och olyckor
- trafiksäkerhet hanteras i det systematiska arbetsmiljöarbetet
- trafiksäkerhet hanteras i verksamhetens hållbarhetsarbete och som del i hållbarhetsredovisningen
- arbetet bedrivs i linje med trafiksäkerhetsstandarden ISO 39001 eller andra certifieringar för trafiksäkerhet (till exempel Fair Transport eller Säker grön taxi).

17 år efter certifieringen är hälften av dokumenten borttagna hos transportföretaget

Transportföretaget Wettern Logistik började formalisera sitt arbete med säkerhetsfrågor när de fick ett nytt täkttillstånd för en bergtäkt, vilket bland annat innebar att de behövde dokumentera mer enligt kraven i miljöbalken. I samband med det började företaget också använda den internationella standarden för arbete med vägtrafiksäkerhet, ISO 39001. Så småningom certifierade de sig också enligt standarden.

- Vi blev ett av de första företagen som certifierades enligt ISO 39001. Sen dess har vi förenklat väldigt mycket och tagit bort ungefär hälften av dokumenten. Det förarna ska veta ska ju vara så lättillgängligt som möjligt, så vi har förenklat språket, minskat textmängden, och koncentrerat oss på det som är viktigt, säger Marica Härold, företagsledningen för Wettern Logistik.

2023 skaffade företaget en app, där de bland annat lagt den senaste versionen av sin förarhandbok.

Genom appen sker all kommunikation. Just kommunikationen har medarbetarna tidigare upplevt som svår, eftersom de inte jobbar fysiskt nära varandra. Utskick via appen gör att information når alla på en gång på ett smidigt sätt, och den ger också möjlighet till dialog med tvåvägskommunikation.

Även avvikelserapporteringen har flyttat in i appen, vilket har gjort det enklare att komma ihåg att anmäla mindre avvikelser. Rapporteringen ger en lista med fel som tas med när fordonet ska in på verkstad, och den används även som underlag till andra typer av förbättringar.

- Förarna skriver ofta "jag fick hjärnsläpp" eller "jag gjorde fel", men vi försöker att gräva vidare. Om avvikelserna uppstod på grund av stress, varför var det stressigt i det här fallet? Var det vi som planerat dåligt? Vi gör vårt bästa för att hitta saker som vi kan förbättra. Appen är en jättestor milstolpe för oss på många plan, berättar Marica.

Ökad förståelse för varför incidenter uppkommer och vilka åtgärder som är rätt

Logistikföretaget Frigoscandia har alltid arbetat med trafiksäkerhet, men arbetet har utvecklats efter hand. Det började med fordonskontroller, följt av utredningar kopplat till incidenter. I dag är trafiksäkerhet en del av Frigoscandias systematiska arbetsmiljöarbete.

När företaget utreder incidenter eller olyckor tittar de brett på förutsättningarna för att hitta gemen-

samma nämnare till varför incidenten skett och för att kunna sätta in rätt åtgärder. Ambitionen är att skapa förståelse för att hitta gemensamma lösningar på gemensamma problem.

- Det handlar inte om vem som har gjort något fel utan om vad som har hänt och hur vi kan undvika att det händer igen. Det är en utmaning att få det att genomsyra hela organisationen, men vi driver det åt det hållet. Det är viktigt att förarna känner sig sedda och att de känner att vi bryr oss, till exempel genom att vi ger information som är avgörande för deras säkerhet, berättar Rodolfo del Pino, Work Environment/Security Manager Frigoscandia AB.

Certifiering där nyckeln är eget ansvar och samarbete hos bussbolag

Bussbolaget Bivab, som är ett samverkansbolag som ägs av ett 30-tal bussbolag, är certifierade enligt bland annat standarden för arbetsmiljöarbete, ISO 45001, och standarden för arbete med vägtrafiksäkerhet, ISO 39001. Bivab och delägarbolagen har ett gemensamt ledningssystem som bygger på gemensamma rutiner och blanketter.

Bolagen inom Bivab har gemensamma mål, samtidigt som varje bolag sätter sina egna specifika mål som ska syfta till att uppnå Bivabs gemensamma.

Mia Ellison, som är ansvarig för kvalitet, arbetsmiljö, miljö och säkerhet på Bivab, berättar att delägarbolagens egna certifieringar är centrala för att få en bra effekt. De är också en del av det gemensamma ledningssystemet.

- Bolagen har sina egna certifikat och ska inte vara beroende av oss. Det finns en ansvarig på varje bolag. Vi har en intern revision för att kontrollera att de är mogna för certifiering och därefter följer vi även upp systemet en gång per år enligt en intern revisionsplan, det innebär att interna revisioner genomförs en gång per år utöver de externa revisionerna som utförs av certifieringsbolaget. Ledningssystemet medför att man arbetar mer strukturerat, systematiskt och därmed får ständiga förbättringar.

Samtidigt är Mia noga med att poängtera vikten av att Bivab är en partner i arbetet med certifieringen snarare än en kontrollinstans.

- Vi på Bivab är noga med att vi inte toppstyr bolagen i deras certifieringsarbete. Det är otroligt viktigt att de känner att de äger frågan själva.

Hon understryker också vikten av samarbete bolagen emellan för att lyckas, samt vikten av engagemang i respektive ledning.

Certifiering gav struktur till trafiksäkerhetsarbetet hos leverantör av säkerhetssystem

Företaget CD Säkerhetsteknik levererar säkerhetssystem och har alltid haft ett säkerhetstänk i sin verksamhet. Men de började arbeta mer aktivt med trafiksäkerhet inför certifieringar enligt ISO 39001 (trafiksäkerhet), ISO 14001 (miljö) och ISO 45001 (arbetsmiljö).

– Med certifieringarna kom detta med trafiksäkerhet som ett brev på posten då det på olika sätt kopplar till alla dessa certifieringar. Certifieringarna gav oss en struktur i arbetet, med allt från riskanalyser, rapportering av tillbud, analyser, åtgärder och inte minst återkoppling till medarbetarna, berättar Christer Ferm, vd på CD Säkerhetsteknik.

Rapportering av alla "aj" och "oj" uppmuntras inom hemtjänsten

Inom hemtjänsten i Mora kommun rapporteras tillbud och arbetsskador i ett digitalt system. Återkoppling sker till arbetslaget men även till övriga enhetschefer och övriga arbetslag vid behov.

En gång i månaden görs en samlad analys av alla avvikelser och tillbud för att om möjligt hitta mer övergripande åtgärder. Åtgärder identifieras och vidtas och återrapporteras till medarbetarna.

– Vi uppmuntras att rapportera allt. Har du varit med om ett aj eller oj så ska det rapporteras, och i detta ingår även trafiksäkerhetsrisker. Vi kan sen följa hur incidenten hanteras via vårt rapporteringssystem, och vi får återkoppling på åtgärder när det är relevant, förklarar Linus Hultman, nattpatrullen i hemtjänsten i Mora kommun.

Gruppdialog med alla inblandade för att minska skadorna hos transport-, entreprenad-, och renhållningsföretaget

På transport- och entreprenadföretaget Kaj Johansson Gruppen testar man ett nytt sätt att minska skadorna i en arbetsgrupp där man bland annat har haft många olyckor i samband med halt väglag.

– Vi testar en ny grej med en gruppdialog där allt handlar om skador. I dialogen deltog alla led i kedjan, vår ledning, förare, bärgare, försäkringsbolaget och uppdragsgivare. Syftet är att förstå vad vi kan göra för att minska skadorna. Det blev en bra dialog med högt till tak – där det tydliggjordes att det är okej för föraren att säga att "jag kan inte köra in här". Det är bättre att låta bli att tömma några soptunnor än att något händer och bilen blir borta i två månader, eller ännu värre, att någon kommer till skada, beskriver Maria Forssell, HR-chef inom Kaj Johansson Gruppen.

Certifiering inom arbetsmiljö används för att systematisera trafiksäkerhetsarbetet hos serviceföretag

Serviceföretaget Coor är certifierade enligt arbetsmiljöstandarden ISO 45001. De använder också standarden som ett sätt att hantera frågor som rör trafiksäkerhet, som en delkomponent av det övriga säkerhetsarbetet.

– Arbetssäkerhet har alltid varit en central fråga för oss, och för de kunder vi arbetar åt. Vi har en positiv, det vill säga nedåtgående, trend när det gäller antalet skador per miljoner arbetade timmar. Kulturen inom arbetssäkerhet stärks alltmer i och med att vi lägger mycket energi och fokus på det. Ledningen fungerar som kravställare och pratar om trafiksäkerhet som en del av arbetsmiljön, berättar Kristina Olsson, hållbarhetschef på Coor.

Foto: Märta Bylow

Renhållningsentreprenören följer upp och utvärderar olyckor för att lära

När det sker en olycka gör transport- och renhållningsföretaget Ohlssons AB en noggrann uppföljning och utvärdering. En skadechef åker ut och har ett skadesamtal tillsammans med föraren där frågor ställs om hur olyckan gick till.

– Frågor som ställs är vem som vållade olyckan, om föraren var utvilad och vilka förutsättningar som uppdraget i fråga hade. Om det finns risk för fler olyckor så kommer vidare samtal att föras med föraren för att gemensamt skapa bättre förutsättningar och vidta eventuella åtgärder, förklarar Anders Dyson, ansvarig för kvalitet, miljö och arbetsmiljö på Ohlssons AB.

Förare rapporterar också riskfyllda platser, eller platser där överträdelser medför fara. Detta förmedlas till polisen som kan göra punktinsatser för att säkerställa att trafikregler följs.

Rapportering och återkoppling för bättre delaktighet och eftertanke hos bussbolaget

På Vårgårdabuss (och på samtliga bolag inom Bivab) används ett rapporteringssystem för att få avvikelser och synpunkter på pränt och kunna återkoppla på ett smidigt sätt: systemet C2.

Förarna är väldigt aktiva och uppmuntras att rapportera in vad som behöver justeras. När man får kundklagomål skickas ett kundärende till föraren, som får skriva ett svar i systemet. Alla inkomna synpunkter förmedlas till respektive depåchef.

I C2 skrivs ett svar på varje ärende när det är behandlat. Även om den förändring som föreslås inte går att genomföra så får den som rapporterat alltid ett svar.

– Rapporteringen sätter sig lite mera och tvingar till eftertanke, säger Ann Perholm, ansvarig för certifieringar på Vårgårdabuss.

Råd på vägen

I denna idéskrift har du fått ta del av hur verksamheter i olika branscher arbetar med systematik och säkerhetskultur när det gäller trafiksäkerhet. Förhoppningsvis har du fått med dig flera tips och idéer för vad ni kan göra i er verksamhet. Nedan följer fem goda råd och allmänna uppmaningar på vägen.

1. Ni gör mer än ni tror

Ni gör troligtvis redan i dag mer än vad ni tror som främjar trafiksäkerheten för medarbetare och alla andra i trafiken. Åtminstone blev det tydligt genom de samtal vi haft med de företag och organisationer som medverkar i denna idéskrift. Många arbetar redan med olika delar i sin säkerhetskultur vad gäller trafiksäkerhet, även om det inte alltid kallas för just trafik-säkerhet eller säkerhetskultur. De delar där ni redan gör någonting i dagsläget kan också vara en bra utgångspunkt för att vidareutveckla arbetet med trafiksäkerhet.

2. Lyft fram och dra nytta av det ni gör

Drivkrafterna för att arbeta med trafiksäkerhet kan skilja sig åt mellan olika verksamheter. Det kan handla om omsorgen om medarbetare, om att förbättra arbetsmiljön eller om att vara klimatsmart och energieffektiv. Ett trafik-säkerhetsarbete går många gånger även hand

i hand med ekonomiska nyttor. Många av de verksamheter som är med i denna idéskrift lyfter fram att insatser för ökad trafiksäkerhet också är positiva för verksamhetens image, och att det stärker konkurrenskraften och bidrar till en attraktiv arbetsplats. Så oavsett vad era drivkrafter är – visa och berätta gärna om vad ni gör både internt till medarbetarna och externt, till exempel i er hållbarhetsrapportering.

3. Arbeta med hela organisationskulturen

Säkerhetskultur är en del i den övergripande organisationskulturen i er verksamhet. Att arbeta för en kultur som stödjer god trafik-säkerhet hänger i regel ihop med ledningens och medarbetarnas förhållande till andra frågor, till exempel hållbarhet, etik och socialt ansvarstagande (CSR), arbetsmiljö och jämställdhet. När man driver en kulturförändring kan utgångspunkten vara hela organisationskulturen i verksamheten.

4. Börja med något

Alla resor börjar med ett steg, och det gäller även arbetet med att skapa systematik och bygga säkerhetskultur för trafiksäkerhet. Ett företag eller organisation kan göra mycket, men för att komma i gång är det viktigt att börja med något. Ledningens uppvisande av engagemang i trafiksäkerhet är nödvändigt och grundläggande och det behöver finnas en dialog om trafiksäkerhet med medarbetarna. Därefter kan det handla om att följa upp relevanta trafiksäkerhetsfaktorer, som exempelvis hastighetsefterlevnad och användning av bälte och cykelhjälm, och om att arbeta med förutsättningarna för trafiksäkra resor och transporter. Säkerhetstrappan och verksamheterna som medverkar i denna skrift ger inspiration för vad ni i er verksamhet kan göra.

5. Det finns hjälp att få

Det finns hjälp att få på vägen, både för den som vill komma i gång och den som vill vidareutvecklas. Trafikverket har tillsammans med Arbetsmiljöverket tagit fram vägledningar och checklistor för trafiksäkerhet som är riktade till verksamheter. Detta stödmaterial finns för följande teman: resor i tjänsten, godstransporter och persontransporter. Stödmaterialiet finns på Trafikverkets webbplats [13]. På Trafikverkets webbplats finns också kortare webbutbildning om säkra resor i arbetet [14].

Arbetsmiljöverket har även stödmaterial om säkerhetskultur på sin webbplats [15]. Här finns bland annat ett enkätverktyg som kan ge stöd i arbetet med er säkerhetskultur. Här får du ett snabbt kvitto på hur din verksamhet ligger till och vad som bör förbättras. Även arbetsmiljöorganisationen Prevent har information och checklistor om hur företag kan arbeta med säkerhetskultur på sin webbplats [16].

Resor i tjänsten

Vägledningar riktade till **arbetsgivare/utförare:**

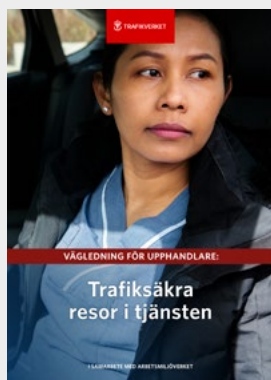
Godstransporter

Persontransporter

Vägledningar riktade till **upphandlare/beställare:**

Källhänvisningar

- [1] Artikel av Fackförbundet Kommunal: <https://ka.se/2022/02/21/bilolyckor-i-hemtjansten-okar-tusen-anstallda-har-skadats/>
- [2] Kullgren, A., Stigson, H., Rizzi, M., Tingvall, C. (2023). Fatalities in value chains—an attempt to classify road traffic crashes in accordance with the United Nations General Assembly resolution 74/299. Traffic Safety Research 5 (2023). <https://tsr.international/TSR/article/view/25001>
- [3] Brolin, K. (2022). Cykelolyckor i arbetslivet. KB Science AB. <http://trafikverket.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1838324>
- [4] SOU 2021:31. Kontroller på väg. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/04/sou-2021-31/>
- [5] Tillsammans för Nollvisionen på Trafikverkets webbplats: <https://bransch.trafikverket.se/nollvisionen/>
- [6] Arbetsmiljöverkets webbsida om säkerhet i trafiken: <https://www.av.se/halsa-och-sakerhet/sakerhet-i-trafiken/>
- [7] Föreskrifterna om systematiskt arbetsmiljöarbete: <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/publikationer/foreskrifter/>
- [8] Arbetsmiljöverkets webbplats: <https://www.av.se>
- [9] Agenda 2030: <https://www.globalamalen.se>
- [10] FN-resolution 74/299: <https://undocs.org/en/A/RES/74/299>
- [11] Wennberg, H., Odbacke, F., Hyllenius Mattisson, P., Lundgren, M. (2022). Verksamheters trafiksäkerhetspåverkan som en del i hållbarhetsarbetet. Trivector Rapport 2022:137. Trivector Traffic AB: Lund, Sverige. <https://fudinfo.trafikverket.se/fudinfoexternwebb/pages/PublikationVisa.aspx?PublikationId=6194>
- [12] Nævestad, T. O., Elvebakk, B., Phillips, R. O. (2018). The safety ladder: developing an evidence-based safety management strategy for small road transport companies. Transport reviews 38(3) 372–393. <https://doi.org/10.1080/01441647.2017.1349207>
- [13] Trafikverkets webbplats om Trafiksäkra verksamheten: <https://bransch.trafikverket.se/trafiksakra-verksamheten>
- [14] Trafikverkets webbplats med utbildningsmaterial: <https://bransch.trafikverket.se/tjanster/Utbildningar/sakra-resor-i-arbetet/>
- [15] Om säkerhetskultur på Arbetsmiljöverkets webbplats: <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/arbeta-med-arbetsmiljon/sakerhetskultur---ett-samspel-mellan-manniskor-och-riskstyrning/>
- [16] Checklistor och vägledningar om säkerhetskultur på Prevents webbplats: <https://www.prevent.se/jobba-med-arbetsmiljo/osa/sakerhetskultur/>

Medverkande verksamheter

Bivab är ett samverkansbolag som ägs av 35 bussbolag som tillsammans har 800 bussar och 1 800 medarbetare. Bolaget bedriver linjetrafik och skolskjutstrafik. Västtrafik är den största samarbetspartnern, men man bedriver även trafik åt andra regioner och kommuner i hela södra Sverige. Representeras i skriften av Mia Ellison, ansvarig för kvalitet, arbetsmiljö, miljö och säkerhet.

CD Säkerhetsteknik är leverantör av lösningar för data, telefoni, övervaknings- och säkerhetssystem i Mälardalen och med Stockholm som huvudsakligt uppdragsområde. Verksamheten har 24 medarbetare varav hälften dagligen är ute i trafiken med bil på olika installationsuppdrag. Representeras i skriften av Christer Ferm, vd och Jenny Ferm, vice vd och ekonomiansvarig.

Coor är en av Nordens största facility management-leverantörer och erbjuder servicetjänster för företag inom till exempel inom lokalvård, fastighetservice, posthantling, restauranger och kontorservice. Bolaget är verksamt i hela Sverige. Coor har 6 500 medarbetare i Sverige och ungefär 1 000 fordon som används i arbetet. Representeras i skriften av Kristina Olsson, hållbarhetschef.

Frigoscandia är ett logistikföretag som arbetar med tempererade transporter med infrysning, frystransporter och fryslagring. Bolaget har sitt huvudkontor i Helsingborg. Frigoscandia distribuerar färska, kyllda och frysta livsmedel i Sverige och internationellt. De har egna kyl- och fryslager och ägs numer av Dascher. Frigoscandia har ungefär 1100 medarbetare och cirka 500 lastbilar och anlitar även underentreprenörer för transportverksamheten. Representeras i skriften av Rodolfo del Pino, security manager.

Kaj Johansson Gruppen består av två bolag som utför uppdrag med transporter, Kaj Johanssons Åkeri AB och Allmiljö AB. Kaj Johanssons Åkeri AB arbetar inom transport och logistik, mark och anläggning samt täkt och maskin och verkar i huvudsak inom en trettio mils radie med Umeå som bas. Allmiljö AB arbetar med slam och renhållning i ett 25-tal kommuner från Katrineholm i söder till Skellefteå i norr. Inom koncernen finns cirka 240 medarbetare och drygt 100 lastbilar och sopbilar, 35 anläggningsmaskiner och samt 50 mindre transportbilar. Representeras i skriften av Veronica Lövgren, hållbarhetsansvarig och Maria Forssell, HR-chef.

Mora kommuns hemtjänst har ungefär 200 medarbetare som erbjuder hemtjänst till invånare i Mora kommun. De flesta av medarbetarna använder bil i sin dagliga tjänst och kör ibland långa sträckor eftersom avstånden till och mellan brukarna är långa. Representeras i skriften av Anna Ståhlkloo, socialchef.

Ohlssons bedriver verksamhet inom återvinning och renhållning, transport och entreprenad samt spol- och rörteknik, och utför bland annat insamling av hushållsavfall i ungefär 35 kommuner. Bolaget har sitt säte i Landskrona men har verksamhet på ett 30-tal platser i Sverige, från Västerås i norr till Vellinge i söder. Koncernen har ungefär 800 medarbetare och cirka 350 fordon. Representeras i skriften av Thomas Svanberg, HR-chef och Anders Dyson, ansvarig för kvalitet, miljö och arbetsmiljö.

Peab Anläggning Syd utför anläggningsarbeten i södra Sverige och är en del av Peabkoncernen som har 14 000 medarbetare i Sverige, Norge, Danmark och Finland. Anläggning Syd har ungefär 440 medarbetare, varav cirka 200 personer är tjänstemän och 240 yrkesarbetare. Utöver den egna personalen upphandlar Peab ett flertal underleverantörer inom anläggning. Representeras i skriften av Linus Andersson, arbetschef.

Reinholds buss bedriver linjetrafik för Jönköpings lokaltrafik, skolbusstrafik i två kommuner och beställnings- och semesterresor med busstrafik. Företaget har 40 bussar och närmare 100 medarbetare. Reinholds buss är medlemmar i Bivab. Representeras i skriften av Stefan Erledal, vd.

Taxi Göteborg är Västsveriges största taxibolag som tillsammans med dotterbolagen Taxi Kungsbacka och VIP Taxi har cirka 350 taxifordon i tjänst. Taxi Göteborg är en ekonomisk förening med 110 åkerier som medlemsföretag, och de erbjuder taxi, sjukresor och specialfordon för färdtjänst. Verksamheten utför bland annat sjukresor i hela Västra Götaland men upptagningsområdet stäcker sig över hela södra Sverige. Den ekonomiska föreningen har 40 medarbetare, men det totala antalet förare i de anslutna åkerierna uppgår till cirka 600. Representeras i skriften av Jeanette Lundin, ansvarig åkeriservice.

Värgårda buss bedriver linjetrafik och skoltrafik i framförallt Värgårda, Alingsås och Gislaved, men även beställningsturer. Inom bolaget finns cirka 220 medarbetare, 120 bussar i linjetrafik och 10 bussar för turisttrafik. Representeras i skriften av Ann Perholm, ansvarig för certifieringar och Östen Hallenbert, vd.

Wettern Logistik är ett åkeri och transportförmedlingsföretag som bland annat utför grus- och schakttransporter, vägunderhåll, asfalt- och beläggningstransporter, renhållning och vinterväghållning. Företaget har 17 egna bilar, cirka 25 medarbetare och ungefär lika många externa transportörer och verkar över hela södra Sverige, med tyngdpunkt i norra Småland och västra Östergötland. Representeras i skriften av Marica Härold från företagsledningen.

I SAMARBETE MED

ARBETSMILJÖ
VERKET

Trafikverket, Box 810, 781 28 Borlänge.
Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00
trafikverket.se